

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Αριθμός Γνωμοδότησης 106/2018
ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
Πλήρης Ολομέλεια

Συνεδρίαση της 31^{ης} Μαΐου 2018

Σύνθεση :

Πρόεδρος : Μιχαήλ Απέσσος, Πρόεδρος του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

Μέλη: Ανδρέας Χαρλαύτης, Μεταξία Ανδροβιτσανέα, Βασιλική Δούσκα, Ιωάννης-Κωνσταντίνος Χαλκιάς, Νικόλαος Μουδάτσος, Ιωάννης Διονυσόπουλος και Στέφανος Δέτσης, Αντιπρόεδροι του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, Παρασκευάς Βαρελάς, Ασημίνα Ροδοκάλη, Θεόδωρος Ψυχογιός, Σπυρίδων Παπαγιαννόπουλος, Παναγιώτης Παναγιωτουνάκος, Γεώργιος Κανελλόπουλος, Βασιλική Πανταζή, Ευγενία Βελώνη, Νίκη Μαριόλη, Ανδρέας Ανδρουλιδάκης, Αικατερίνη Γρηγορίου, Βασιλική Τύρου, Στυλιανή Χαριτάκη, Δημήτριος Χανής, Νικόλαος Δασκαλαντωνάκης, Ευφροσύνη Μπερνικόλα, Γαρυφαλιά Σκιάνη, Αφροδίτη Κουτούκη, Δήμητρα Κεφάλα, Γεώργιος Ανδρέου, Δημήτριος Αναστασόπουλος, Κωνσταντίνος Κατσούλας, Ελένη Σβολοπούλου, Δημήτριος Μακαρονίδης, Κωνσταντίνος Κηπουρός, Αλέξανδρος Ροϊλός, Αδαμαντία Καπετανάκη, Ευστράτιος Συνοίκης, Κωνσταντίνα Χριστοπούλου, Ευαγγελία Σκαλτσά, Αθηνά Αλεφάντη, Αγγελική Καστανά, Κυριακή Παρασκευοπούλου, Ελένη Πασαμιχάλη, Χριστίνα Διβάνη, Παναγιώτης Παππάς, Σταύρος Σπυρόπουλος, Βασίλειος Καραγεώργος, Πέτρος Κωνσταντινόπουλος, Χρήστος Μητκίδης, Διονύσιος Χειμώνας, Παναγιώτα-Ελευθερία Δασκαλέα-Ασημακοπούλου, Γεώργιος Γρυλωνάκης, Βασίλειος Κορκίζογλου, Χαράλαμπος Μπρισκόλας, Νικόλαος Καραγιώργης, Αικατερίνη Γαλάνη, Ευάγγελος Μαρίνης,

Ιουλία Σφυρή, Ιωάννης Χατζηνέκουρας, Αναστάσιος Μπάνος και Αθανάσιος Θεοχάρης, Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους.

Εισηγήτρια: Ανδριανή Κατσαρού, Πάρεδρος Ν.Σ.Κ. (γνώμη χωρίς ψήφο).

Αριθμοί ερωτημάτων: α) Το υπ' αριθ. πρωτ. 39867/7-5-2015 έγγραφο της Δ/σης Εξυπηρέτησης Στεγαστικών Δανείων και Ειδικών Κατηγοριών του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων, όπως επικαιροποιήθηκε με το υπ' αριθ. (0) 60348_16/6-6-2016 έγγραφο της ίδιας Υπηρεσίας, και β) το υπ' αριθ. πρωτ. (0) 25277-17/28-2-2017 έγγραφο της ίδιας ως άνω Διεύθυνσης του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων.

Ερώτημα : Ερωτάται αν το Τ.Π.& Δανείων οφείλει, σύμφωνα με τις ειδικές για τα χορηγούμενα από αυτό δάνεια διατάξεις των παρ 1, 2 και 4 του άρθρου 7 του ν. 4202/1929, να παρακρατεί, σε περίπτωση θανάτου εν υπηρεσία δανειολήπτη του και για την εξυπηρέτηση των δανείων που του έχει χορηγήσει, τις τοκοχρεωλυτικές δόσεις από τις συνταξιοδοτικές παροχές που λαμβάνουν, λόγω θανάτου του δανειολήπτη, τα δικαιούμενα σε αυτές πρόσωπα, τα οποία έχουν προβεί σε αποποίηση της κληρονομίας ή σε αποδοχή της με το ευεργέτημα της απογραφής.

Το ανωτέρω ερώτημα, το οποίο υποβλήθηκε με τα δύο παραπάνω έγγραφα, παραπέμφθηκε στην Πλήρη Ολομέλεια του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους με την υπ' αριθ. πρωτ. 68728/48216/2-5-2018 πράξη του Προέδρου του Ν.Σ.Κ., σύμφωνα με το άρθρο 6 παρ. 5 του ν. 3086/2002, επειδή οι επ' αυτών εκδοθείσες γνωμοδοτήσεις υπ' αριθ. 219/2016 του Δ' Τμήματος και 78/2017 του Β' Τμήματος του ΝΣΚ καταλήγουν σε διαφορετικό συμπέρασμα και γι' αυτό η λύση που δόθηκε με τις γνωμοδοτήσεις αυτές χρειάζεται επανεξέταση. Κατόπιν τούτου, επί του ως άνω ερωτήματος το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Πλήρης Ολομέλεια) γνωμοδότησε ως εξής:

Ιστορικό του ερωτήματος, σύμφωνα με το παραπάνω υπό στοιχ. α' έγγραφο

1. Το Τ.Π.& Δανείων χορήγησε στην Ο. Θ. α) στεγαστικό δάνειο ποσού 117.388 ευρώ (ημερομηνία συνομολόγησης η 30ή-4-2004), με διάρκεια εξόφλησης 30 έτη και β) δάνειο μικροεπισκευών 10.000 ευρώ (ημερομηνία

συνομολόγησης η 10^η-6-2009) με διάρκεια εξόφλησης 10 έτη. Τα δύο δάνεια εξυπηρετούντο κανονικά με παρακράτηση από το μισθό της ως άνω εν ενεργεία δημοσίου υπαλλήλου μέχρι τον Μάιο του έτους 2012. Στις 1.6.2012 η ανωτέρω δανειολήπτρια απεβίωσε χωρίς να αφήσει διαθήκη, οι δε ορισθέντες με την υπ' αριθ. 52/ΕΜ/2013 απόφαση του Πρωτοδικείου Βέροιας συνεπίτροποι της ανήλικης θετής θυγατέρας της Κ. Ο., κατόπιν αδείας που τους χορηγήθηκε με την υπ' αριθ.29/2014 απόφαση του Ειρηνοδικείου Νάουσας, αποποιήθηκαν για λογαριασμό της την επαχθείσα σ' αυτήν κληρονομία. Στις 28.3.2013 απενεμήθη στην Κ.Ο. μηνιαία σύνταξη 728,53 ευρώ, λόγω του θανάτου της μητέρας της, καθώς και μεταβίβαση μερίσματος στην ορφανή οικογένεια από το Μ.Τ.Π.Υ. ποσού 100 ευρώ.

2. Στις 2-9-2014 οι συνεπίτροποι της ανήλικης Κ.Ο. υπέβαλαν αίτημα στην ερωτώσα υπηρεσία προκειμένου να μην παρακρατούνται από τη σύνταξη της οι δόσεις των δανείων της αποβιώσας δανειολήπτριας, διότι είχε προηγηθεί αποποίηση της κληρονομίας. Η ερωτώσα υπηρεσία με το αριθ. πρωτ. 33478/2.10.2014 έγγραφό της απάντησε ότι το Τ.Π.& Δανείων έχει νόμιμο δικαίωμα παρακράτησης των δόσεων του δανείου από τη σύνταξη της Κ. Ο., σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 7 παρ.4 του ν.4202/1929, παρά την αποποίηση της επαχθείσας σ' αυτήν κληρονομίας.

Επειδή οι επίτροποι της ανήλικου αμφισβητούσαν τη νομιμότητα της παρακράτησης των δόσεων, λόγω αποποίησης της κληρονομίας, και με δεδομένο ότι στην ερωτώσα υπηρεσία έχουν υποβληθεί και υποβάλλονται πολλές αντιστοίχου περιεχομένου αιτήσεις, ζητήθηκε η γνωμοδότηση του Ν.Σ.Κ. επί του ζητήματος.

Σημειωτέον ότι, μετά την υποβολή του ερωτήματος, ο φάκελος συμπληρώθηκε με το υπ' αριθ. πρωτ. 212042/4880/9-2-2016 έγγραφο του Συνήγορου του Πολίτη, ο οποίος, επιλαμβανόμενος αναφοράς της Χ.Α., μητέρας δύο τέκνων, δικαιούχων όλων σύνταξης του αποβιώσαντα άμεσα ασφαλισμένου Η. Γ., του οποίου την κληρονομία έχουν αποποιηθεί, ζήτησε από το Τ.Π.& Δανείων την επανεξέταση του ζητήματος της υποχρέωσης παρακράτησης τμήματος της σύνταξης για την εξυπηρέτηση δανείου που είχε λάβει ο αποβιώσας, επικαλούμενος το υπ' αριθ. πρωτ. 150271/265471/ 25.7.2012 πόρισμά του, το οποίο διαβιβάστηκε στον Υπουργό Οικονομικών και στον

Πρόεδρο του Τ.Π.& Δανείων, και στο οποίο η Αρχή, επιλαμβανόμενη όμοιας περίπτωσης, διατύπωσε την άποψη ότι η παρακράτηση ποσών ως τοκοχρεωλυτικών δόσεων από τη σύνταξη χηρείας του επιβιώσαντος συζύγου αποτελεί επέκταση ρυθμίσεων (και μάλιστα εξαιρετικών) που διέπουν μια συναλλακτική σχέση εκτός αυτής, επιβαρύνοντας υπέρμετρα μη συμβαλλόμενο πρόσωπο και αντιστρατεύεται την ίδια τη φύση του συνταξιοδοτικού δικαιώματος, το οποίο αποκτάται απευθείας από το νόμο και δεν διέρχεται από την κληρονομία του θανόντος.

3. Επί του ως άνω ερωτήματος εκδόθηκε η υπ' αριθμ. 219/2016 γνωμοδότηση του Δ' Τμήματος του Ν.Σ.Κ., με την οποία έγινε δεκτό ότι σε περίπτωση θανάτου δανειολήπτη του Τ.Π.& Δανείων και αποποίησης της κληρονομίας του από τα μέλη της οικογενείας του, τα οποία καθίστανται δικαιούχοι εξ ιδίου δικαίου συνταξιοδοτικών παροχών, λόγω θανάτου του άμεσα ασφαλισμένου, δεν είναι νόμιμη η παρακράτηση από το Ταμείο τμήματος των συνταξιοδοτικών αυτών παροχών για την εξυπηρέτηση των δανειακών υποχρεώσεων του αποβιώσαντος δανειολήπτη.

Ιστορικό του ερωτήματος, σύμφωνα με το παραπάνω υπό στοιχ. β' έγγραφο

4. Δυνάμει της υπ' αριθ. λογ. 21/85295 δανειακής σύμβασης, το Τ.Π.Δ. χορήγησε στον Α. Α. του Κ., δάνειο μικροεπισκευών – μικροβελτιώσεων. Στις 1-12-2015 απεβίωσε εν υπηρεσία ο ανωτέρω δανειολήπτης, τα δε τέκνα του Σ.Α. και Κ.- Δ.Α. αποδέχθηκαν εγκύρως την κληρονομία με το ευεργέτημα της απογραφής (και συντάχθηκε προς τούτο η υπ' αριθ. 76/30-3-2016 έκθεση του Ειρηνοδικείου Λαυρίου), ενώ στη συνέχεια, προέβησαν, εμπροθέσμως, στη σύνταξη απογραφής (και συντάχθηκε σχετικά η υπ' αριθμ. 12649/21-7-2016 έκθεση της συμβολαιογράφου Αθηνών Ε.Μ.)

5. Με την υπ' αρ. πρωτ. 48638/4-5-2016 αίτησή τους προς το Τ.Π.Δ. τα ανωτέρω τέκνα του δανειολήπτη προσκόμισαν τα απαραίτητα δικαιολογητικά και νομιμοποιήθηκαν ως κληρονόμοι του αποβιώσαντος Α.Α., προσκομίζοντας και την υπ' αριθ. 000024/8-3-2016 απόφαση του Διευθυντή του Τοπικού Υποκαταστήματος ασφαλισμένων του Τομέα Ασφάλισης Προσωπικού ΔΕΗ, δυνάμει της οποίας τους απονεμήθηκε σύνταξη λόγω του θανάτου του πατέρα τους. Σχετικώς, το Τμήμα Εσόδων και Απονομής Εφάπαξ ΚΑΠ-ΔΕΗ, της

Γενικής Διεύθυνσης Υπηρεσιών Τ.Α.Υ.Τ.Ε.Κ.Ω., με το υπ' αριθ. πρωτ. 01753/11-4-2016 έγγραφό του, ενημέρωσε τους ανωτέρω κληρονόμους ότι, κατά την υπογραφή της δανειακής σύμβασης, έχουν εκχωρηθεί τα $\frac{3}{4}$ του εφάπαξ βοηθήματος στο Τ.Π. και Δανείων και τους κάλεσε να καταθέσουν αίτηση στην υπηρεσία για αποδεσμευτήριο (εξοφλητήριο) του εφάπαξ. Στις 23-6-2016, το Τ.Π. και Δανείων προέβη στις απαραίτητες ενέργειες αφενός για τη δέσμευση του εφάπαξ για τα ληξιπρόθεσμα χρέη, που αφορούν το εν λόγω δάνειο, έως και τον Σεπτέμβριο του 2016, και αφετέρου για την έναρξη παρακράτησης από τη σύνταξη των κληρονόμων από τον Οκτώβριο του 2016, σύμφωνα με τον ειδικό τρόπο εξυπηρέτησης των χορηγηθέντων από το Ταμείο δανείων.

6. Περαιτέρω, με την από 22-9-2016 αίτηση-δήλωσή τους, τα τέκνα του δανειολήπτη, επικαλούμενα το γεγονός ότι αποδέχθηκαν την κληρονομία του πατέρα τους με το ευεργέτημα της απογραφής, ζήτησαν την ανάκληση της αίτησης του Τ.Π. και Δανείων. προς τη ΔΕΗ Α.Ε. για την παρακράτηση μέρους της σύνταξης που λαμβάνουν και, γενικώς, την ικανοποίηση της αξίωσης του Τ.Π. και Δανείων (που πηγάζει από το δάνειο με αρ. 21/85295) από την κληρονομία και μόνο.

Κατόπιν τούτων, το Ταμείο υπέβαλε προς το ΝΣΚ το ερώτημα αν οφείλει, σύμφωνα με τις ειδικές για τα χορηγούμενα από αυτό δάνεια διατάξεις των παρ. 1 και 2 του άρθρου 7 του ν. 4202/1929, να παρακρατεί, για την εξυπηρέτηση των δανείων που έχει χορηγήσει, τις τοκοχρεωλυτικές δόσεις από τις συνταξιοδοτικές παροχές που λαμβάνουν τα τέκνα του αποβιώσαντος εν υπηρεσία δανειολήπτη, τα οποία έχουν προβεί σε αποδοχή της κληρονομίας με το ευεργέτημα της απογραφής, και ειδικότερα αν, για την εξυπηρέτηση ληξιπρόθεσμων ή μη δόσεων δανείου του κληρονομούμενου, είναι νόμιμη: α) η δέσμευση του εφάπαξ βοηθήματος, όταν αυτό απονέμεται από οποιοδήποτε ασφαλιστικό φορέα (για παράδειγμα ΜΤΠΥ, ΤΑΔΚΥ, ΤΑΥΤΕΚΩ, ΤΕΑΠΑΣΑ) σε δανειολήπτη του οποίου οι κληρονόμοι εν συνεχεία αποδέχθηκαν την κληρονομία επ' ωφελεία απογραφής, β) η παρακράτηση ποσού από τη σύνταξη των κληρονόμων επ' ωφελεία απογραφής.

7. Επί του ερωτήματος εκδόθηκε η υπ' αριθ. 78/2017 γνωμοδότηση του Β' Τμήματος του Ν.Σ.Κ., με την οποία έγινε δεκτό ότι σε περίπτωση θανάτου εν

υπηρεσία δανειολήπτη του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων, το Ταμείο, για την εξυπηρέτηση ληξιπρόθεσμων ή μη δόσεων του ληφθέντος δανείου, νομίμως προβαίνει τόσο στη δέσμευση του εφάπαξ βοηθήματος (από οποιονδήποτε ασφαλιστικό φορέα και αν απονέμεται αυτό), όσο και σε παρακράτηση από τη σύνταξη που λαμβάνουν τα τέκνα του, ουδεμία δε έννομη επιρροή ασκεί τυχόν εκ μέρους των τέκνων αποποίηση ή αποδοχή της κληρονομίας με το ευεργέτημα της απογραφής.

Νομοθετικό πλαίσιο

8. Στο άρθρο 68 του ισχύοντος Κώδικα Πολιτικών και Στρατιωτικών Συντάξεων (π.δ. 169/2007, Α'210) ορίζονται τα εξής:

«1. Η σύνταξη δεν εκχωρείται ούτε κατάσχεται και οι σχετικές με αυτές πράξεις είναι αυτοδίκαια άκυρες, διατηρούνται όμως οι διατάξεις που επέτρεπαν την κατάσχεση και εκχώρηση των συντάξεων όταν άρχισε να ισχύει ο Α.Ν. 1854/51.
2. Παραίτηση από το δικαίωμα είναι ισχυρή και δεν μπορεί να ανακληθεί. Από την παραίτηση δεν παραβλάπτεται το δικαίωμα των διαδόχων στη σύνταξη προσώπων, ούτε ωφελούνται τα τυχόν συνδικαιούχα στη σύνταξη πρόσωπα.»

9. Στα άρθρα 1, 3 και 7 του ν. 4202 /1929 «Περί κυρώσεως του από 11 Μαΐου 1929 Ν.Δ/τος περί διευκολύνσεως των δημοσίων υπαλλήλων προς απόκτησιν κατοικίας δια της οργανώσεως ειδικών συνεταιρισμών ...» (Α' 235) ορίζονται, πλην άλλων, τα εξής:

Άρθρο 1.

«1. Αι διατάξεις του παρόντος νόμου αποσκοπούν εις την ενίσχυσιν των μονίμων δημοσίων πολιτικών, στρατιωτικών και δικαστικών υπαλλήλων και υπηρετών εν ενεργεία ή συνταξιούχων συμπεριλαμβανομένων και των ήδη τοιούτων προς απόκτησιν οικιών ή κατοικιών.

2. Τα ως άνω πρόσωπα δύνανται να τύχουν των ευεργετημάτων και ευκολιών του παρόντος νόμου, είτε μόνοι, είτε μέσω οικοδομικών συνεταιρισμών, παρ'αυτών αποκλειστικώς συνισταμένων, επί μόνω τω σκοπώ της αποκτήσεως οικείας ή κατοικίας παρ' εκάστου συνεταίρου, άνευ διανομής κέρδους»

Άρθρο 3.

«1. Προς επιτέλεσιν των σκοπών του αρθρ. 1 τα εν αυτώ πρόσωπα δύνανται να συνάπτουν χρεωλυτικώς εξοφλητέα δάνεια παρά φυσικών ή νομικών προσώπων. Αι τυχόν προς ασφάλειαν της εξοφλήσεως των τοιούτων δανείων

γενόμεναι παρά των συνεταίρων εκχωρήσεις υπέρ του δανειστού μέρους των αποδοχών αυτών είναι ισχυραί μόνον μέχρι των τριών δεκάτων των μηνιαίων τακτικών αποδοχών εκάστου των εν ενεργεία και των δύο πέμπτων της συντάξεως των συνταξιούχων συνεταίρων ως και του μερίσματος του Μετοχικού Ταμείου...»

Άρθρο 7

«1. Προς τοκοχρεωλυτικήν εξόφλησιν των δανείων έκαστος συνεταίρος εν ενεργεία δημόσιος πολιτικός, δικαστικός ή στρατιωτικός υπάλληλος ή υπηρέτης εκχωρεί υπέρ του δανειστού: α) Εκ των τακτικών μηνιαίων αποδοχών του ποσόν μέχρι των τριών δεκάτων αυτών, υποβάλλων δια του διοικητικού συμβουλίου του συνεταιρισμού εις τον Υπουργόν των Οικονομικών σχετικήν έγγραφον δήλωσιν. Βάσει της δηλώσεως ταύτης, ήτις δέον να περιέχη το ποσόν κρατήσεως ως και τον αριθμόν των τοκοχρεωλυτικών δόσεων, ο Υπουργός των Οικονομικών ενεργεί την παρακράτησιν του εκχωρηθέντος ποσού υπέρ του δανειστού δια των οικείων ταμιών μέχρις εξοφλήσεως του χρέους του συνεταίρου, και β) Εκ των 3/4 του εφ'άπαξ βοηθήματος του υπέρ αυτού υφισταμένου εκ των Ταμείων Προνοίας, άτινα δεν δύναται να είναι κατώτερα των τριάκοντα πέντε χιλιάδων δραχμών προς εξόφλησιν και μετριασμόν των περαιτέρω τοκοχρεωλυτικών δόσεων οι οποίοι θέλουσι παρακρατούνται εκ της συντάξεως του συνεταίρου. ... Η ανωτέρω εκχώρησις ενεργείται δια δηλώσεως του συνεταίρου υποβαλλομένης κατά τους ορισμούς της υπό στοιχείον α' περιπτώσεως εις το Διοικητικόν Συμβούλιον του οικείου Ταμείου Προνοίας και εις το Ταμείον Παρακαταθηκών και Δανείων. ...

2. Του συνεταίρου δημοσίου πολιτικού ή δικαστικού υπαλλήλου ή υπηρέτου καθισταμένου συνταξιούχου, εφ'όσον η απονεμηθείσα αυτών σύνταξις μετά του μερίσματος είναι τουλάχιστον ίση προς το τριπλάσιον του βαρύνοντος τον συνεταίρον μηνιαίου τοκοχρεωλυσίου, παρακρατείται εξ αυτής και του μερίσματος δυνάμει της δηλώσεως της περιπτώσεως α' της προηγουμένης παραγράφου, το δι' αυτής εκχωρηθέν ποσόν. Εν εναντία περιπτώσει η κατά την περίπτωσιν β' της προηγουμένης παραγράφου γενομένη εκχώρησις του εφ'άπαξ ποσού εκτείνεται, δυνάμει της παρούσης διατάξεως, μέχρι του όλου, και εκτελείται επί τη αιτήσει του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων προς εξόφλησιν του χρέους του συνεταίρου, μετριαζομένης αναλόγως της περαιτέρω

μηνιαίως παρακρατήσεως εκ της συντάξεως του συνεταίρου, συμφώνως προς τους ορισμούς του ανωτέρω ειδικού διατάγματος. Οι ορισμοί των ανωτέρω εδαφίων εφαρμόζονται και δια τα μετά τον θάνατον του συνεταίρου δημοσίου πολιτικού ή δικαστικού υπαλλήλου δικαιούμενα συντάξεως πρόσωπα, άτινα υπεισέρχονται εις τα κατά τον παρόντα νόμον δικαιώματα και υποχρεώσεις του θανόντος συνεταίρου. 3.....

4. Μετά τον θάνατον του συνεταίρου συνταξιούχου δημοσίου, πολιτικού, δικαστικού και στρατιωτικού υπαλλήλου ή υπηρέτου, τα εκχωρηθέντα δια τοκοχρεωλύσιον ποσά παρακρατούνται εκ της συντάξεως και του μερίσματος των εις ά μεταβιβάζεται αύτη προσώπων, άτινα υπεισέρχονται εις τα εκ του παρόντος νόμου δικαιώματα και υποχρεώσεις του θανόντος συνεταίρου. 5.....».

10. Στα άρθρα 1, 2, 9 και 15 του ν.δ. 3783/1957 «Διευκολύνσεις στέγασης Δημοσίων Υπαλλήλων» (Α' 201), ορίζονται, πλην άλλων, τα εξής:

Άρθρο 1

«Σκοπός του παρόντος ν.δ/τος είναι η βάσει ενιαίου προγράμματος παροχή διευκολύνσεων προς τους εν άρθρω 2 αναφερομένους διά την απόκτησιν παρ' αυτών ιδιοκτήτου κατοικίας.»

Άρθρο 2

«1. Δικαίωμα αποκτήσεως κατοικίας κατά τας διατάξεις του παρόντος νόμου έχουν πάντες οι ισόβιοι ή μόνιμοι πολιτικοί υπάλληλοι του Κράτους, συμπεριλαμβανομένων των Σωμάτων Δημοσίας Ασφαλείας, της Πυροσβεστικής Υπηρεσίας, του Λιμενικού Σώματος και των Ανακτόρων ως και οι μόνιμοι υπάλληλοι των Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου οι έχοντες την δημοσιοϋπαλληλικήν ιδιότητα, συνταξιοδοτούμενοι δ' άμα εκ του Δημοσίου Ταμείου, ως και οι εφημέριοι της ορθοδόξου εκκλησίας της Ελλάδος, εφ' όσον, άπαντες, κέκτηνται, έγγαμοι μεν ή άγαμοι μόνοι προστάται μη εχουσών πόρους συντηρήσεως θηλέων αγάμων αδελφών ή απόρου ανικάνου προς εργασίαν πατρός ή απόρου χήρας μητρός, όντες και έχοντες υπερδεκαετή μόνιμον παρά τω Δημοσίω, τω Ν.Π.Δ.Δ. ή τη Εκκλησία υπηρεσίαν, άγαμοι δε υπερδεκαπενταετή τοιαύτην και δεν τυγχάνουν, τόσον αυτοί όσον και αι σύζυγοι, κύριοι κατά πλήρες δικαίωμα ιδιοκτησίας, ή ισοβίου επικαρπίας ή οικήσεως, ετέρας οικίας ή διαμερίσματος εν Ελλάδι και εις πόλιν άνω των

5.000 κατοίκων ή προκειμένου περί εγγάμων εφημερίων, όπου ασκούν μονίμως τα εφημεριακά των καθήκοντα, ανεξαρτήτως πληθυσμού....»

Άρθρο 9

«1. Τα πρόσωπα του άρθρ. 2 του παρόντος ν.δ. κατ' άτομον και οι παρ' αυτών συνιστώμενοι οικοδομικοί συνεταιρισμοί δύνανται, δια την απόκτησιν της κατοικίας, να συνάπτουν τοκοχρεωλυτικά δάνεια παρά του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων και του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου κατά τας διατάξεις του ν. 4202/1929 ως μεταγενεστέως ετροποποιήθη και συνεπληρώθη, άνευ της παροχής εγγυήσεως υπό του Κράτους.

2. Δάνεια τοκοχρεωλυτικής αποσβέσεως δύνανται να συνάπτουν παρά του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων και του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου και τα εκ των προσώπων του άρθρ. 2 του παρόντος νόμου, έχοντα ημιτελείς οικίας ανηκούσας κατά πλήρες δικαίωμα ιδιοκτησίας είτε εις τον υπάλληλον, είτε εις την σύζυγον αυτού, προς αποπεράτωσιν αυτών, ή και δια την συμπλήρωσιν ή επέκτασιν υφισταμένων οικιών, υπό τους περιορισμούς, κατά πάσαν περίπτωσιν, της παρ. 1 του αρθρ. 3 του παρόντος νόμου».

Άρθρο 15

«1. Αι διατάξεις του ν. 4202/1929 ως μεταγενεστέως ετροποποιήθησαν και συνεπληρώθησαν και των εκτελεστικών αυτών Διαταγμάτων, εφ' όσον άλλως δεν ορίζεται δια του παρόντος ν.δ., έχουν εφαρμογήν δια την εκπλήρωσιν του δια του παρόντος ν.δ. επιδιωκομένου σκοπού, αι δε λεπτομέρειαι εφαρμογής των διατάξεων τούτων και του παρόντος ν.δ. ορίζονται δι' αποφάσεων του Υπουργού Οικονομικών, εκδιδομένων καθ' ό μέρος αφορά την ρύθμισιν ζητημάτων αρμοδιότητος του Συμβουλίου Στεγάσεως επί τη προτάσει του Συμβουλίου τούτου, καθ' ό δε μέρος αφορά την χρηματοδότησιν του προγράμματος στεγάσεως επι τη προτάσει κατά περίπτωσιν, του Διοικητικού Συμβουλίου του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων ή του Διοικητικού Συμβουλίου του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου.».

11. Στο άρθρο 62 του ν. 2214/1994 (Α' 75) ορίζονται τα εξής:

«1. Για την εξυπηρέτηση και ασφάλεια των χορηγουμένων από το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων τοκοχρεωλυτικών δανείων για την απόκτηση πρώτης κατοικίας, προς τους δημοσίους υπαλλήλους, τους συνταξιούχους και τους λοιπούς δικαιουμένους, κατά την κείμενη νομοθεσία, κάθε δανειζόμενος

υποχρεούται να εκχωρεί υπέρ του δανειστού: α) Μέχρι τα 6/10 όλων γενικά των τακτικών μηνιαίων απολαβών του(μισθός, επιδόματα, μηνιαία αναλογία δώρων Χριστουγέννων και Πάσχα, ΔΙΒΕΕΤ, κ.λπ.).β) Μέχρι τα 6/10 της κανονισθησομένης κυρίας και επικουρικής συντάξεως και όλων γενικά των μερισμάτων και άλλων παροχών που τακτικά λαμβάνουν από τα ασφαλιστικά τους Ταμεία. γ) Τα 3/4 από το εφάπαξ βοήθημα που χορηγείται σε αυτόν από οποιονδήποτε ασφαλιστικό φορέα ή από την οριζόμενη από την εργατική νομοθεσία αποζημίωση λόγω λύσεως της εργασιακής σχέσεως.

2. Οι πιο πάνω εκχωρήσεις είναι ισχυρές καταργουμένης κάθε αντιθέτου γενικής ή ειδικής διατάξεως.

3. Η παρακράτηση από το εφάπαξ και την αποζημίωση γίνεται μόνο αν τα 6/10 της συντάξεως και των μερισμάτων δεν καλύπτουν την τοκοχρεωλυτική δόση. Δεν παρακρατείται επίσης το εφάπαξ και στις περιπτώσεις της πρόωρης συνταξιοδότησεως όταν η έναρξη καταβολής της συντάξεως ορίζεται σε μελλοντικό χρόνο, αν ο δανειζόμενος καταβάλει όλες τις μέχρι την έναρξη καταβολής της συντάξεως τοκοχρεωλυτικές δόσεις και εφόσον τα 6/10 της κανονισθείσας συντάξεως και των μερισμάτων καλύπτουν την τοκοχρεωλυτική δόση.

8. Οι πάσης φύσεως εξασφαλίσεις υπέρ του Τ.Π. & Δανείων και οι λοιποί ειδικοί όροι χορήγησης στεγαστικών δανείων από αυτό σε δικαιούχους, που προβλέπονται από το παρόν και τις λοιπές διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας, ισχύουν ανεξάρτητα από το σκοπό των στεγαστικών δανείων που χορηγούνται ή έχουν ήδη χορηγηθεί πριν από την εφαρμογή του παρόντος».

12. Στο άρθρο μόνο της υπ' αριθ. 2/19843/0094/2012 απόφασης του αναπληρωτή Υπουργού Οικονομικών (Β' 677), η οποία εκδόθηκε κατ' εξουσιοδότηση της παρ. 4 του άρθρου 62 του ν. 2214/1994, όπως συμπληρώθηκε με την παρ. 1 του άρθρου 35 του ν. 4038/2012, ορίζονται τα εξής:

«1. Μειώνουμε σε 3/10 το προβλεπόμενο από τις περιπτώσεις α και β της παραγράφου 1 και την παράγραφο 3 του άρθρου 62 του Ν. 2214/1994 ποσοστό των υποχρεωτικά εκχωρουμένων εκάστοτε τακτικών μηνιαίων απολαβών ή της κύριας και επικουρικής συντάξεως και όλων γενικά των μερισμάτων και άλλων παροχών των ασφαλιστικών ταμείων των δανειζομένων για την εξυπηρέτηση και

ασφάλεια των χορηγουμένων από το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων τοκοχρεολυτικών δανείων του στεγαστικού τομέα. 2. Η μείωση αυτή καταλαμβάνει και τα δάνεια του στεγαστικού τομέα που έχουν συνολοκληρωθεί πριν την έκδοση της παρούσας. 3. Για τους σκοπούς εφαρμογής της παρούσας απόφασης, ως τακτικές μηνιαίες απολαβές νοούνται οι αποδοχές, τις οποίες δικαιούται ο δανειολήπτης, αφαιρουμένου και μη υπολογιζόμενου του ποσού που τυχόν λαμβάνει ως προσωπική διαφορά κατ' εφαρμογή της παραγράφου 2 του άρθρου 29 του Ν. 4024/2011».

13. Στην παρ. 2 του άρθρου 982 ΚΠολΔ. ορίζεται ότι «Εξαιρούνται από την κατάσχεση α) β)..... γ) δ) απαιτήσεις μισθών, συντάξεων ή ασφαλιστικών παροχών, εκτός αν πρόκειται να ικανοποιηθεί απαίτηση για διατροφή που στηρίζεται στο νόμο ή σε διάταξη τελευταίας βούλησης ή για συνεισφορά στις ανάγκες της οικογένειας, οπότε επιτρέπεται να γίνει κατάσχεση έως το μισό, αφού ληφθούν υπόψη τα ποσά που εισπράττει ο υπόχρεος, το μέγεθος των υποχρεώσεων που του δημιουργεί ο γάμος του για αντιμετώπιση των οικογενειακών αναγκών και ο αριθμός των δικαιούχων, ε)....».

14. Στα άρθρα 455 και 464 του Α.Κ. ορίζεται ότι:

Άρθρο 455

«Ο δανειστής μπορεί με σύμβαση να μεταβιβάσει σε άλλον την απαίτησή του χωρίς τη συναίνεση του οφειλέτη (εκχώρηση)».

Άρθρο 464

«Απαιτήσεις ακατάσχετες είναι ανεκχώρητες».

15. Στα άρθρα 1 και 27 του Εισαγωγικού Νόμου του ΑΚ (ΕισΝΑΚ) ορίζονται τα εξής:

Άρθρο 1

«Από την έναρξη ισχύος (εισαγωγή) του Αστικού Κώδικα καταργούνται όλες οι διατάξεις νόμων ή γενικών ή τοπικών εθίμων, που αντιβαίνουν στις διατάξεις του ή στις διατάξεις αυτού του νόμου ή που αφορούν θέματα που ρυθμίζονται απ' αυτούς.»

Άρθρο 27

«Εξακολουθούν να ισχύουν και μετά την εισαγωγή του Αστικού Κώδικα οι διατάξεις νεότερων ειδικών νόμων, που απαγορεύουν ή περιορίζουν ή κατ' εξαίρεση επιτρέπουν την εκχώρηση απαιτήσεων, στις οποίες περιλαμβάνονται

και απαιτήσεις μισθών, ημερομισθίων, συντάξεων, μερισμάτων ή κάθε είδους βοηθημάτων δημόσιων, δημοτικών, κοινοτικών ή ιδιωτικών υπαλλήλων.»

16. Τέλος, στο **άρθρο 52 του ΕισΝΚΠολΔ**, όπως ισχύει, ορίζεται ότι: «Διατηρούνται σε ισχύ:... 20) ειδικές διατάξεις που επιτρέπουν την κατάσχεση και εκχώρηση μισθών, συντάξεων και ασφαλιστικών παροχών».

Ερμηνεία και εφαρμογή των διατάξεων

Από τις προαναφερόμενες διατάξεις, ερμηνευόμενες αυτοτελώς και σε συνδυασμό, προκύπτουν τα εξής:

17. Όπως έχει παγίως κριθεί, το δικαίωμα σε σύνταξη, λόγω θανάτου του άμεσα ασφαλισμένου, είναι δικαίωμα εξ ιδίου δικαίου και δεν στηρίζεται σε κληρονομική διαδοχή (ΣτΕ 1343/2008). Περαιτέρω, ίδια αντιμετώπιση επιφυλάσσεται από τη νομολογία και για το εφάπαξ βοήθημα που δικαιούται ασφαλισμένος από το Τ.Π.Δ.Υ. (ΣτΕ 3238/2004), παρομοίως δε και για τις ασφαλιστικές παροχές (λ.χ. πρόσθετες παροχές του Ε.Λ.Π.Π. του ΤΣΜΕΔΕ - ΣτΕ 2276/2013).

Ειδικότερα, και σύμφωνα με τη νομολογία του Ελεγκτικού Συνεδρίου (Ολομ 133/2000), η θεμελίωση δικαιώματος συντάξεως από την οικογένεια του συνταξιούχου, σε περίπτωση θανάτου του δεν αποτελεί κληρονομική ή οιαδήποτε άλλη διαδοχή στο δικαίωμα εκείνου, αλλά σύσταση αυτοτελούς, από τον νόμο, δικαιώματος απευθείας στο πρόσωπο των νέων δικαιούχων, τούτο δε προκύπτει ευθέως από το άρθρο 68 παρ. 2 του ισχύοντος κώδικα Πολιτικών και Στρατιωτικών Συντάξεων, από το οποίο προκύπτει ότι η εκχώρηση της απαίτησης του συνταξιούχου προς μηνιαία χρηματική παροχή από το Δημόσιο, κατά το επιτρεπόμενο ποσοστό της, παύει να παράγει αποτελέσματα μετά τον θάνατό του, αφού η μεν εκχωρηθείσα απαίτηση αποσβέννυται, η δε απαίτηση των νέων δικαιούχων, μελών της οικογένειας, είναι άλλη, αυτοτελής απαίτηση, που πηγάζει από διαφορετικό συνταξιοδοτικό δικαίωμα.

18. Εξ άλλου, για την ταυτότητα του νομικού λόγου (και παρά το γεγονός ότι δεν υφίσταται σχετική νομολογία) δεν δικαιολογείται διαφοροποίηση για τις επικουρικές συντάξεις και για τα μερίσματα, διότι και αυτά εμπίπτουν στην ευρύτερη κατηγορία των συνταξιοδοτικών παροχών. Ειδικότερα, η χορηγούμενη από το Τ.Ε.Α.Δ.Υ. επικουρική σύνταξη τόσο στον άμεσα ασφαλισμένο, όσο και στην περίπτωση θανάτου του στα μέλη της οικογενείας του, είναι θεσμός

παρεπόμενος της κύριας σύνταξης και οι προϋποθέσεις χορηγήσεώς της δομούνται επί των ιδίων αρχών που καθορίζουν τη χορήγηση κύριας σύνταξης, ενώ για την έναρξη και λήξη λήψεώς της ισχύουν οι αντίστοιχες διατάξεις του φορέα κύριας ασφάλισης.

Περαιτέρω και όσον αφορά το χορηγούμενο από το Μ.Τ.Π.Υ. μέρος, οι καταστατικές διατάξεις του Οργανισμού το θεσμοθετούν ως Ειδικό Ταμείο του Κράτους για την επικουρική συνταξιοδότηση των τακτικών δημοσίων υπαλλήλων (άρθρο 1 του π.δ.422/1981), η χορήγηση δε της οικογενειακής σύνταξης, όπως ορίζεται στο άρθρο 18 του π.δ.169/2007, αλλά και του οικογενειακού μερίσματος αποβλέπει στην εξυπηρέτηση των αναγκών της οικογένειας ως συνόλου και όχι των κατ' ιδίαν μελών της (ΝΣΚ 349/2002), και είναι ανεξάρτητη από την όποια κληρονομική διαδοχή.

19. Περαιτέρω, κατά τη συζήτηση μεταξύ των μελών της Πλήρους Ολομελείας, διατυπώθηκαν επί του ερωτήματος δύο γνώμες:

Η γνώμη της **πλειοψηφίας**, η οποία απαρτίσθηκε από την Αντιπρόεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους Βασιλική Δούσκα και τους Νομικούς Συμβούλους του Κράτους Παρασκευά Βαρελά, Ασημίνα Ροδοκάλη, Θεόδωρο Ψυχογιό, Γεώργιο Κανελλόπουλο, Ευγενία Βελώνη, Νίκη Μαριόλη, Αικατερίνη Γρηγορίου, Βασιλική Τύρου, Στυλιανή Χαριτάκη, Δημήτριο Χανή, Νικόλαο Δασκαλαντωνάκη, Γαρυφαλιά Σκιάνη, Αφροδίτη Κουτούκη, Δήμητρα Κεφάλα, Κωνσταντίνο Κηπουρό, Ευστράτιο Συνοίκη, Κωνσταντίνα Χριστοπούλου, Ευαγγελία Σκαλτσά, Αθηνά Αλεφάντη, Αγγελική Καστανά, Κυριακή Παρασκευοπούλου, Παναγιώτη Πατπά, Σταύρο Σπυρόπουλο, Βασίλειο Καραγεώργο, Πέτρο Κωνσταντινόπουλο, Χρήστο Μηκίδη, Παναγιώτα-Ελευθερία Δασκαλέα-Ασημακοπούλου, Γεώργιο Γρυλωνάκη, Ευάγγελο Μαρίνη, Ιουλία Σφυρή και Αναστάσιο Μπάνο (ψήφοι τριάντα δύο – 32), δέχτηκε ότι σε περίπτωση θανάτου εν υπηρεσία δανειολήπτη του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων, το Ταμείο μη νομίμως προβαίνει τόσο στη δέσμευση του εφάπαξ βοηθήματος (από οποιονδήποτε ασφαλιστικό φορέα και αν απονέμεται αυτό), όσο και σε παρακράτηση από τις συνταξιοδοτικές παροχές που λαμβάνουν τα τέκνα του δανειολήπτη τα οποία έχουν αποπονηθεί την κληρονομία ή την έχουν αποδεχτεί με το ευεργέτημα της απογραφής, για την εξυπηρέτηση ληξιπρόθεσμων ή μη δόσεων του ληφθέντος δανείου.

Ειδικότερα, κατά τη γνώμη της Αντιπροέδρου του ΝΣΚ Βασιλικής Δούσκα και των Νομικών Συμβούλων του Κράτους Παρασκευά Βαρελά, Ασημίνας Ροδοκάλη, Θεόδωρου Ψυχογιού, Γεωργίου Κανελλόπουλου, Ευγενίας Βελώνη, Νίκης Μαριόλη, Αικατερίνης Γρηγορίου, Βασιλικής Τύρου, Στυλιανής Χαριτάκη, Δημητρίου Χανή, Νικολάου Δασκαλαντωνάκη, Γαρυφαλιάς Σκιάνη, Αφροδίτης Κουτούκη, Δήμητρας Κεφάλα, Κωνσταντίνου Κηπουρού, Ευστράτιου Συνοίκη, Ευαγγελίας Σκαλτσά, Αγγελικής Καστανά, Κυριακής Παρασκευοπούλου, Παναγιώτη Παππά, Σταύρου Σπυρόπουλου, Βασιλείου Καραγεώργου, Πέτρου Κωνσταντινόπουλου, Χρήστου Μητκίδη, Παναγιώτας-Ελευθερίας Δασκαλέα-Ασημακοπούλου, Γεωργίου Γρυλωνάκη, Ευάγγελου Μαρίνη και Ιουλίας Σφυρή, το ακατάσχετο και ανεκχώρητο των μισθών και συντάξεων των δημοσίων πολιτικών και στρατιωτικών υπαλλήλων προβλέφθηκε αρχικά από τη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 68 του α.ν.1854/1951 «Περί απονομής Πολιτικών και Στρατιωτικών Συντάξεων», το οποίο άρθρο διατήρησε την ως άνω αρίθμηση και στις κωδικοποιήσεις που επακολούθησαν (π.δ. 1041/1979, π. δ. 166/2000 και π.δ. 169/2007). Ειδικές διατάξεις, οι οποίες κατ' εξαίρεση επέτρεπαν την κατάσχεση και εκχώρηση των συντάξεων (όπως αυτή του άρθρου 1 του α.ν.1453/1938, του άρθρου 7 του ν. 4202/1929 αλλά και της παρ. 1 του άρθρου 9 του ν.δ. 3783/1957, το οποίο παραπέμπει στις διατάξεις του ν. 4202/1929), διατηρήθηκαν σε ισχύ και μετά την εισαγωγή του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, σύμφωνα με την παράγραφο 20 του άρθρου 52 του ΕισΝΚΠολΔ, καθόσον αφορούν θέματα που δεν ρυθμίζονται σ' αυτόν (ΝΣΚ 324/2003).

20. Περαιτέρω, αναφορικά με τα χορηγούμενα από το Τ.Π.& Δανείων δάνεια, το άρθρο 63 του ν. 2214/1994 προέβλεπε ρητά την χορήγησή τους, υπό την προϋπόθεση της εκχώρησης τμήματος των αποδοχών και της σύνταξης προς εξυπηρέτησή τους. Κατ' ακολουθίαν, η εκχώρηση μισθών και συντάξεων, προς εξυπηρέτηση δανείων που χορήγησε το Τ.Π.& Δανείων, έχει έρεισμα τον ίδιο το νόμο και δεν δημιουργείται αμφιβολία σχετικά με τη νομιμότητα της παρακράτησης τμήματος των αποδοχών και των συντάξεων των δανειοληπτών για την εξυπηρέτηση των δανείων τους (ΝΣΚ 194/2006, ΟΛΝΣΚ 147/2015). Αμφιβολία εγείρεται πάντως στις περιπτώσεις που το Τ.Π.& Δανείων, λόγω θανάτου του δανειολήπτη του, συνεχίζει να παρακρατεί, κατ' επίκληση της παρ. 4 του άρθρου 7 του ν. 4202/1929, τις τοκοχρεωλυτικές δόσεις του δανείου από

τη σύνταξη των προσώπων εκείνων, τα οποία αποκτούν ίδιο συνταξιοδοτικό δικαίωμα, λόγω συγγενείας με τον θανόντα, ακόμη και στις περιπτώσεις που τα πρόσωπα αυτά έχουν αποπονηθεί την κληρονομία του αποβιώσαντος.

21. Σύμφωνα με τους κανόνες του κληρονομικού δικαίου ο κληρονόμος αποκτά την κληρονομία αυτοδικαίως μόλις γίνει η επαγωγή (1846 ΑΚ) και ευθύνεται και με την προσωπική του περιουσία για τα χρέη της κληρονομίας (1901 ΑΚ), ωστόσο σε περίπτωση αποποίησης της κληρονομίας η επαγωγή προς αυτόν θεωρείται ως μη γενομένη και η κληρονομία επάγεται σε εκείνον που θα είχε κληθεί, αν εκείνος που αποποιήθηκε δεν ζούσε κατά το χρόνο θανάτου του κληρονομούμενου (1856 ΑΚ).

22. Λαμβανομένου συνεπώς υπόψη, αφενός του συμβατικού χαρακτήρα της εκχώρησης και αφετέρου της φύσεως του συνταξιοδοτικού δικαιώματος των προσώπων στα οποία μεταβιβάζεται η σύνταξη και το μέρος του άμεσα ασφαλισμένου, που αποτελεί ίδιο δικαίωμα και δεν διέρχεται από την κληρονομία του αποβιώσαντος (βλέπ. ανωτέρω σκ. 16 και 17), αλλά και του γεγονότος ότι σε περίπτωση αποποίησης της κληρονομίας, οι αποποιηθέντες δεν ευθύνονται για τα χρέη της κληρονομίας του αποβιώσαντος, προκύπτει αβίαστα ότι, στην περίπτωση αυτή, η μονομερής παρακράτηση εκ μέρους δανειοδοτικού οργανισμού (εν προκειμένω του Τ.Π.& Δανείων), τμήματος της συντάξεως των προσώπων, στα οποία απονέμεται λόγω θανάτου του άμεσα δικαιούχου, για την ικανοποίηση οφειλών από δάνεια, που ο τελευταίος είχε λάβει, δεν είναι νόμιμη.

23. Περαιτέρω, και σε κάθε περίπτωση, ρητώς προβλέπεται, στις παρ. 2 και 4 του άρθρου 7 του ν. 4202/1929, ότι η παρακράτηση εφαρμόζεται στα άτομα *«άτινα υπεισέρχονται εις τα εκ του παρόντος νόμος δικαιώματα και υποχρεώσεις του θανόντος συνεταίρου»*, διάταξη που προδήλως είναι σύμφωνη με τις θεμελιώδεις αρχές του κληρονομικού δικαίου, οι οποίες μόνο με ρητή διάταξη νόμου μπορούν να τεθούν εκποδών. Στην ως άνω διάταξη, η λέξη *«υπεισέρχονται»* έχει την έννοια πρωτίστως της λόγω κληρονομικού δικαίου *«υπεισέλευσης»* τρίτου προσώπου στη σχέση μεταξύ του Τ.Π. και Δανείων – δανειστή και του θανόντος δανειολήπτη, επομένως, στην περίπτωση κατά την οποία ματαιώνεται η επαγωγή της κληρονομίας, λόγω αποποίησης, αυτός που αποποιήθηκε δεν υπεισέρχεται στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του

θανόντος από τη δανειακή σύμβαση και, συνεπώς, ελλείπει το νόμιμο έρεισμα για την εφαρμογή της ανωτέρω διάταξης και την παρακράτηση οποιουδήποτε ποσού από τη σύνταξη και το μέρος του προσώπου που αποποιήθηκε σε εξόφληση του δανείου που είχε λάβει ο θανών. Αντιστοίχως και για τους ίδιους λόγους λειτουργούν στο ακέραιο οι σχετικές ρυθμίσεις και στην περίπτωση της αποδοχής της κληρονομιάς «επ' ωφελεία απογραφής».

Τέλος, και σε κάθε περίπτωση, οι διατάξεις των παρ. 2 και του άρθρου 7 του α.ν.4202/1929 είναι εξαιρετικές και αυτοτελείς διατάξεις ενταγμένες σε ένα ιδιαίτερο καθεστώς λήψης στεγαστικών δανείων, μέσω οικοδομικών συνεταιρισμών, οι οποίες λαμβάνουν υπόψη το συνήθως συμβαίνον και όχι την τυχόν περίπτωση αποποίησης της κληρονομιάς από την οικογένεια του δανειολήπτη, όπως συμβαίνει στην προκειμένη περίπτωση. Οι διατάξεις αυτές δεν οδηγούν σε αντίθετο αποτέλεσμα από όσα προαναφέρθηκαν.

24. Κατά τη γνώμη των Νομικών Συμβούλων του Κράτους Θεόδωρου Ψυχογιού, Ευγενίας Βελώνη, Κωνσταντίνου Κηπουρού και Χρήστου Μητκίδη, στις ανωτέρω παραδοχές (σκ. 18-22) πρέπει να προστεθεί ότι η τυχόν παρακράτηση μέρους της σύνταξης των συγγενών του θανόντος δανειολήπτη, οι οποίοι έχουν άμεσο δικαίωμα επ' αυτής, παρά την αποποίηση της κληρονομιάς ή την επ' ωφελεία απογραφής αποδοχή της, θα συνιστούσε αφαίρεση ίδιου περιουσιακού στοιχείου (περιουσίας), και τούτο προς εκπλήρωση οφειλής τρίτου προσώπου, δηλ. του κληρονόμου, ο οποίος υφίσταται πάντοτε, εφόσον «δεν νοείται κληρονομία άνευ κληρονόμου», και στον οποίο έχει ήδη μεταβιβαστεί, δυνάμει κληρονομικής διαδοχής, η αντίστοιχη δανειακή υποχρέωση έναντι του Τ.Π. και Δανείων. Η κατά τα άνω παρακράτηση και συνάμα αφαίρεση περιουσίας προσώπου ξένου προς την εξοφλητέα οφειλή θα αποτελούσε παραβίαση των (υπερνομοθετικής τυπικής ισχύος) διατάξεων των άρθρων 17 του Συντάγματος και 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, ιδίως, μάλιστα, αν η αφαίρεση περιουσίας γίνεται ανεξάρτητα από τις δυνατότητες προς εξόφληση του οφειλέτη (κληρονόμου) και της κληρονομιαίας περιουσίας που ενδιαφέρει, επί αποδοχής κληρονομιάς με το ευεργέτημα της απογραφής. Η παρακράτηση κατανοείται ως ακόμη περισσότερο αυθαίρετη και αποδοκιμαζόμενη από τις ίδιες ως άνω διατάξεις του Συντάγματος και της ΕΣΔΑ, ενόψει και της θεμελιώδους αρχής, κατά την οποία ευθύνεται, κατ' αρχήν,

μόνο ο οφειλέτης με τη δική του περιουσία. Πράγματι, η οφειλή και η ευθύνη είναι αλληλένδετες όψεις ενός και του αυτού πράγματος, με την έννοια ότι όποιος οφείλει αυτός και ευθύνεται (: Wer schuldet, haftet auch), κατά δε την χαρακτηριστική διατύπωση του Larenz η ευθύνη παρακολουθεί την οφειλή δίκην σκιάς (gleichsam wie Schatten). Επομένως, και κατ' ακολουθία των ανωτέρω, οφείλει και ευθύνεται για την εξόφληση της δανειακής οφειλής μόνον ο κληρονόμος και οποιαδήποτε παρέμβαση του Τ.Π.Δ., για την εξόφληση της υπόψη οφειλής διαμέσου της περιουσίας (συντάξεως) τρίτου προσώπου, θα προσέκρουε στις διατάξεις του Συντάγματος και της ΕΣΔΑ.

25. Κατά τη συγκλίνουσα γνώμη των Νομικών Συμβούλων του Κράτους Κωνσταντίνας Χριστοπούλου, Αθηνάς Αλεφάντη και Αναστασίου Μπάνου, με το τελευταίο εδάφιο της παρ. 2 του άρθρου 7 του ν. 4202/1929 και με την, ταυτοσήμου περιεχομένου, παράγραφο 4 του ίδιου άρθρου, προβλέφθηκε η εκχώρηση απαιτήσεως εκ συντάξεως ή μερίσματος τρίτου (ήτοι των δικαιουμένων συντάξεως μετά τον θάνατο υπαλλήλου ή συνταξιούχου υπαλλήλου) με δήλωση εκχωρήσεως του, μη δικαιούχου της απαιτήσεως, δανειολήπτη, που απευθυνόταν στον οφειλέτη της απαίτησης (Δημόσιο ή Ταμείο) και το δανειστή του (Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων). Οι διατάξεις αυτές, επιτρέπουν την εκχώρηση αλλότριας απαιτήσεως χωρίς τη συναίνεση του δικαιούχου της, σε αντίθεση με το άρθρο 455 Α.Κ., καταργήθηκαν με τα άρθρα 1 και 27 του ΕισΝΑΚ, διότι, μετά την εισαγωγή του Α.Κ, η εκχώρηση αλλότριας απαιτήσεως κατέστη απολύτως ασύμβατη και ξένη προς το εισαχθέν με τις διατάξεις του σύστημα ενοχών, το οποίο εδράζεται, μεταξύ άλλων, στην αρχή της ελευθερίας των συμβάσεων και στην ύπαρξη εξουσίας διαθέσεως κατά τη σύναψη των διαθετικών δικαιοπρασιών. Συνεπεία δε της ανωτέρω καταργήσεως, διατάξεις μεταγενέστερες του Α.Κ με τις οποίες έλκονται σε εφαρμογή δια παραπομπής οι διατάξεις του ν. 4202/1929 (όπως η παρ. 1 του άρθρου 15 του ν.δ. 3783/1957) έχουν την έννοια της παραπομπής σε εκείνες τις διατάξεις του άρθρου 7 του ν. 4202/1929, καθ' ο μέρος, όμως, οι διατάξεις του άρθρου αυτού ισχύουν μετά την ως άνω από τα άρθρα 1 και 27 του ΕισΝΑΚ κατάργηση της προβλέψεως «εκχωρήσεως απαιτήσεως τρίτου», ήτοι μόνο για την εκχώρηση μισθού, σύνταξης ή μερίσματος υπαλλήλου ή συνταξιούχου που είναι δανειολήπτης και προέβη στην εκχώρηση της ιδίας αυτού απαιτήσεως. Εν

πάση δε περιπτώσει, με το άρθρο 62 του ν. 2214/1994, όπως προκύπτει και από την αιτιολογική επί του άρθρου αυτού έκθεση, επαναρρυθμίστηκε το αντικείμενο ρυθμίσεως του άρθρου 7 του ν. 4202/1929 συνολικά και με περιοριστική απαρίθμηση των επιτρεπομένων εκχωρήσεων εκ μέρους των δανειοληπτών στεγαστικών δανείων από το Τ.Π. κ. Δ, ώστε, τουλάχιστον για τα δάνεια που συνομολογήθηκαν μετά την έναρξη ισχύος του (11.5.1994), να μην τίθεται ζήτημα εφαρμογής ουδεμίας διατάξεως του άρθρου 7 του ν. 4202/1929.

26. Κατά τη γνώμη της **μειοψηφίας**, η οποία απαρτίστηκε από τον Πρόεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους Μιχαήλ Απέσσο, τους Αντιπροέδρους ΝΣΚ Ανδρέα Χαρλαύτη, Μεταξία Ανδροβιτσανέα, Ιωάννη-Κωνσταντίνο Χαλκιά, Νικόλαο Μουδάτσο, Ιωάννη Διονυσόπουλο και Στέφανο Δέτση, και τους Νομικούς Συμβούλους του Κράτους Σπυρίδωνα Παπαγιαννόπουλο, Παναγιώτη Παναγιωτουνάκο, Βασιλική Πανταζή, Ανδρέα Ανδρουλιδάκη, Ευφροσύνη Μπερνικόλα, Γεώργιο Ανδρέου, Δημήτριο Αναστασόπουλο, Κωνσταντίνο Κατσούλα, Ελένη Σβολοπούλου, Δημήτριο Μακαρονίδη, Αλέξανδρο Ροϊλό, Αδαμαντία Καπετανάκη, Ελένη Πασαμιχάλη, Χριστίνα Διβάνη, Διονύσιο Χειμώνα, Βασίλειο Κορκίζογλου, Χαράλαμπο Μπρισκόλα, Νικόλαο Καραγιώργη, Αικατερίνη Γαλάνη, Ιωάννη Χατζηνέκουρα και Αθανάσιο Θεοχάρη (ψήφοι είκοσι οκτώ - 28), με τους οποίους συντάχθηκε και η Εισηγήτρια Πάρεδρος του ΝΣΚ Ανδριανή Κατσαρού (γνώμη χωρίς ψήφο), από τις συνδυασμένες διατάξεις των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 7 του ν. 4202/1929 προκύπτει, κατ' αρχάς, ότι, μετά τον θάνατο του δανειολήπτη υπαλλήλου, η παρακράτηση των ποσών των τοκοχρεωλυσίων νομίμως χωρεί από τις συνταξιοδοτικές παροχές που περιέρχονται στα δικαιούχα πρόσωπα, ιδίω μεν δικαίω, αλλά έλκοντα το δικαίωμα επί των παροχών αυτών εκ της ασφαλιστικής σχέσεως του θανόντος υπαλλήλου, χωρίς να απαιτείται όπως τα δικαιούμενα των παροχών αυτών πρόσωπα έχουν αποκτήσει και την ιδιότητα του κληρονόμου. Επομένως, το δικαίωμα του Ταμείου για την παρακράτηση των τοκοχρεωλυτικών δόσεων του δανείου δεν αναιρείται σε περίπτωση αποποίησης της κληρονομίας ή αποδοχής της με το ευεργέτημα της απογραφής, διότι το δικαίωμα των ως άνω προσώπων επί των παροχών υπόκειται σε άσκηση ή μη, αναγομένη στη βούληση του ενδιαφερομένου, και όχι σε αποδοχή ή αποποίηση. Συνεπώς, λαμβανομένου υπόψη, ότι οι ανωτέρω

συνταξιοδοτικές παροχές δεν αποτελούν στοιχείο της κληρονομίας, συνάγεται αναμφισβήτητα ότι το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων νομίμως παρακρατεί τις τοκοχρεωλυτικές δόσεις των χορηγηθέντων από αυτό δανείων από τις παροχές αυτές. Εκ τούτου, όμως, δεν έπεται ότι απαλλάσσονται της υποχρέωσης καταβολής του δανείου και οι κληρονόμοι του θανόντος δανειολήπτη, κατά τις διατάξεις του Αστικού Κώδικα περί κληρονομικής διαδοχής και ευθύνης των κληρονόμων, συμπεριλαμβανομένων και των μετά τον θάνατο του δανειολήπτη υπαλλήλου δικαιούχων των παροχών προσώπων, εάν και εφόσον κατέστησαν κληρονόμοι του θανόντος. Σημειωτέον ότι οι προαναφερόμενες διατάξεις του άρθρου 7 του ν. 4202/1929 εξακολουθούν να ισχύουν, για όλα τα χορηγούμενα από το Τ.Π.Δ. δάνεια, δυνάμει των διατάξεων της περ. 20 του άρθρου 52 του ΕισΝΚΠολΔ, των άρθρων 9 και 15 του ν.δ. 3783/1957 (όπου γίνεται ρητή παραπομπή), και της παρ. 8 του άρθρου 62 του ν. 2214/1994, στην οποία ρητά ορίζεται ότι οι πάσης φύσεως εξασφαλίσεις υπέρ του Τ.Π. & Δανείων και οι λοιποί ειδικοί όροι χορήγησης στεγαστικών δανείων από αυτό σε δικαιούχους, που προβλέπονται από το νόμο αυτόν και τις λοιπές διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας, ισχύουν ανεξάρτητα από το σκοπό των στεγαστικών δανείων που χορηγούνται ή έχουν ήδη χορηγηθεί πριν από την εφαρμογή του ίδιου νόμου.

27. Ειδικότερα, από τις συνδυασμένες διατάξεις των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 7 του ν. 4202/1929 προκύπτει ότι, μετά τον θάνατο του δανειολήπτη υπαλλήλου, η παρακράτηση των ποσών των τοκοχρεωλυσίων νομίμως χωρεί από τις συνταξιοδοτικές παροχές που περιέρχονται στα δικαιούχα πρόσωπα, αδιαφόρως εάν τα πρόσωπα αυτά αποδέχθηκαν ή όχι την κληρονομία. Και τούτο διότι, κατά τις προαναφερθείσες σκέψεις (16-18) περί της εξ ιδίου δικαίου αποκτήσεως δικαιώματος σύνταξης των προσώπων που κατά το νόμο την δικαιούνται, οι συνταξιοδοτικές παροχές και η κληρονομία του θανόντος βαίνουν παράλληλως, επομένως τα όσα συμβαίνουν στην κληρονομία και η νομική στάση των κληρονόμων απέναντί της δεν μπορούν με κανένα τρόπο να επηρεάσουν και να περιορίσουν την εφαρμογή των εξεταζόμενων διατάξεων. Εξ άλλου και από το γράμμα των κρίσιμων διατάξεων των παρ. 2 και 4 του άρθρου 7 προκύπτει σαφώς το συμπέρασμα ότι η παρακράτηση των τοκοχρεωλυτικών δόσεων γίνεται από τις συνταξιοδοτικές παροχές που περιέρχονται σε όλα τα

δικαιούχα πρόσωπα (τα πρόσωπα δε αυτά υπεισέρχονται στα, κατά το ν. 4202/1929, δικαιώματα και υποχρεώσεις του θανόντος υπαλλήλου) και όχι ότι η παρακράτηση γίνεται σε όσα από τα δικαιούχα πρόσωπα υπεισέρχονται στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του θανόντος υπαλλήλου και, επομένως, ρητώς ή σιωπηρώς, αποδέχονται την εξυπηρέτηση και τον τρόπο εξυπηρέτησης των δανειακών υποχρεώσεων του αποβιώσαντος, καθότι αν ήθελε ο νομοθέτης να περιορίσει την παρακράτηση μόνο στα πρόσωπα που υπεισέρχονται στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του θανόντος, τότε στη διάταξη δεν θα σημειώνονταν κόμμα μετά την κυρία πρόταση και πριν την εισαγωγή της δευτερεύουσας αναφορικής. Επομένως, η πρόταση *«άτινα υπεισέρχονται εις τα κατά τον παρόντα νόμον δικαιώματα και υποχρεώσεις του θανόντος συνεταιρίου»*, δεν αποτελεί πρόταση περιοριστική ή προσδιοριστική των δικαιούμενων σε ασφαλιστικές παροχές προσώπων που πρέπει να ανεχθούν την παρακράτηση.

28. Η ως άνω ερμηνεία είναι σύμφωνη και με το σκοπό του νομοθέτη, ο οποίος όρισε ότι η παρακράτηση των τοκοχρεωλυτικών δόσεων του δανείου γίνεται από τα δικαιούμενα συντάξεως πρόσωπα, δεδομένου ότι έτσι εξυπηρετείται η διασφάλιση της αποπληρωμής των, δια δημοσίου χρήματος, χορηγούμενων δανείων μέσω του σταθερώς καταβαλλόμενου μισθού και στη συνέχεια της σύνταξης και του εφάπαξ. Το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων αποτελούσε πάντοτε δημόσιο Οργανισμό, που στήριζε τη στεγαστική πολιτική του Κράτους, χορηγώντας δάνεια εξοπλισμένα με ειδικές ρυθμίσεις, όπως η εξεταζόμενη. Οι ειδικές αυτές ρυθμίσεις ήταν γνωστές στους δανειολήπτες κατά τη συνομολόγηση των δανείων, και εξυπηρετούσαν το σκοπό της επιστροφής του δημοσίου χρήματος που είχε διατεθεί σ' αυτούς. Τα μόνα δε πρόσωπα από τα οποία, κατά λογική αναγκαιότητα, θα μπορούσε να γίνει η παρακράτηση των δόσεων για την αποπληρωμή του δανείου μετά τον θάνατο του δανειολήπτη υπαλλήλου, είναι τα πρόσωπα που δικαιούνται συντάξεως εκ του λόγου αυτού, δεδομένου ότι ίδια παρακράτηση γίνονταν νόμιμα και στις αποδοχές του αποβιώσαντος υπαλλήλου. Η αποδοχή ή αποποίηση της κληρονομίας, καθώς και οι λόγοι τους, αφορούν αποκλειστικά και μόνο το πρόσωπο του κληρονόμου και όχι το Τ.Π.Δ., διότι ο νομοθέτης, σταθμίζοντας στις διατάξεις του άρθρου 7 του ν. 4202/1929 τα εκατέρωθεν συμφέροντα, προέκρινε το δημόσιο συμφέρον

και διαμόρφωσε αναλόγως τις κρίσιμες ως άνω ειδικές διατάξεις προστασίας του Ταμείου.

Σημειωτέον εν προκειμένω ότι η καθιέρωση από το νομοθέτη της παρακράτησης των τοκοχρεωλυτικών δόσεων από τις συνταξιοδοτικές παροχές επιβάλλεται για την εξυπηρέτηση των αναφερομένων στον Οργανισμό του Τ.Π.Δ. (π.δ. 95/1996) σκοπών του, που αφορούν στη στήριξη της στεγαστικής πολιτικής με τη χορήγηση δανείων και στην ενίσχυση της περιφερειακής ανάπτυξης με χρηματοπιστωτική υποστήριξη για έργα πολιτιστικά, αθλητικών εγκαταστάσεων, τουριστικά κλπ. Ενόψει αυτού, η ως άνω ρύθμιση αποτελεί επιτρεπτή εξαίρεση, η οποία δεν βρίσκεται σε αντίθεση προς τις διατάξεις του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ και του άρθρου 17 του Συντάγματος, που προστατεύουν την ιδιοκτησία, στην οποία περιλαμβάνονται και τα ενοχικά δικαιώματα (απαιτήσεις), καθόσον οι διατάξεις αυτές δεν στερούν τον κοινό νομοθέτη από την εξουσία να θεσμοθετεί ρυθμίσεις, συνεπαγόμενες τη στέρηση της ιδιοκτησίας, όταν με αυτές εξυπηρετείται το γενικότερο κοινωνικό και δημόσιο συμφέρον, όπως στην προκείμενη περίπτωση (ΑΠ 1753/2011).

Άλλωστε, αν σκοπός του νομοθέτη ήταν η εξεταζόμενη παρακράτηση να γίνεται μόνο στις περιπτώσεις αποδοχής της κληρονομίας, δεν θα υπήρχε κανένας απολύτως λόγος να θεσπίσει τις εν λόγω διατάξεις, αφού αρκούσαν οι ισχύουσες τότε διατάξεις περί κληρονομικής διαδοχής.

29. Παρά τα ανωτέρω, ο νόμος δεν άφησε απροστάτευτα τα ανωτέρω πρόσωπα, αφού όρισε ότι αυτά υπεισέρχονται όχι μόνο στις υποχρεώσεις αλλά και στα δικαιώματα του θανόντος δανειολήπτη. Έτσι μπορούν να ζητήσουν να υπαχθούν στις ειδικές ρυθμίσεις του Τ.Π.Δ. που έχουν στόχο τη διευκόλυνση των δανειοληπτών δημοσίων υπαλλήλων που αντιμετωπίζουν αντικειμενικές δυσκολίες να ανταποκριθούν στην αποπληρωμή των δανειακών υποχρεώσεων ή να ζητήσουν από το δικαστήριο, κατ' άρθρα 388 και 288 ΑΚ, την αναγωγή της οφειλόμενης παροχής στο μέτρο που αρμόζει ή την εφαρμογή οποιασδήποτε άλλης ευνοϊκής διάταξης.

Απάντηση

30. Ενόψει των ανωτέρω, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Πλήρης Ολομέλεια) γνωμοδοτεί, κατά πλειοψηφία, ότι σε περίπτωση θανάτου εν

υπηρεσία δανειολήπτη του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων, το Ταμείο, για την εξυπηρέτηση ληξιπρόθεσμων ή μη δόσεων του ληφθέντος δανείου, μη νομίμως προβαίνει τόσο στη δέσμευση του εφάπαξ βοηθήματος (από οποιονδήποτε ασφαλιστικό φορέα και αν απονέμεται αυτό), όσο και σε παρακράτηση από τις συνταξιοδοτικές παροχές που λαμβάνουν, λόγω του θανάτου του δανειολήπτη, τα δικαιούμενα σε αυτές πρόσωπα, τα οποία έχουν αποποιηθεί την κληρονομία ή την έχουν αποδεχτεί με το ευεργέτημα της απογραφής.

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ

Αθήνα, 27-6-2018

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Μιχαήλ Α. Απέργης

Πρόεδρος Ν.Σ.Κ.

Η ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ

Ανδριανή Κατσαρού

Πάρεδρος Ν.Σ.Κ.

A handwritten signature in black ink, belonging to Andriani Katsarou, is written over the text 'Η ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ'.